

LA Esquella DE LA TORRATXA 1895

L' HIVERN Y 'L SEU ACOMPANYAMENT

(Composició y dibuix de M. Moliné).

ANY NOU

Tretze senmanas y una, catorze.

Comensém l' any diluvià, inscribint en los nostres llibres de «comptes pendants»:

SUMA ANTERIOR... 14

L' any que comensa 'ns ofereix un contingent de 52 senmanas més, qu' es probable que vajan desfilant l' una darrera de l' altre, sense que l' «Diluvi» puga donar las explicacions que li tenim demanadas.

Y nosaltres fermes y constants, farem tots los esforços que càpigan en nosaltres per curarli aqueixa terrible sordera de conveniència.

CRONICA

L' any 94 pertany ja à la Historia... per mes que dupto molt quel l' Historia s' prenga la pena de ocupar-se de un any tan completament insignificant.

La vinguda de l' any nou s' anuncia, com de costum, ab un cambi general de targetas.

Seria curiós averiguar qui sigui l' primer home que inventà la moda de saludar l' adveniment del any nou, enviant als amichs y coneguts un trosset de cartulina ab lo nom del remitent imprés ó litografiat en una de las sévas caras. La costum de ferho vá arrelar y generalisarse de una manera molt ràpida, y aixó que, sens dupte, ningú s' ha fixat encare en que á un acte que sembla de cortesia, se li pot donar una interpretació molt distinta de la que se li atribueix.

¿Qué fan dos homes quan tenen un disgust, per exemple, quan ún se creu ofés per l' altre ab motiu de una paraula poch meditada ó de un insult?

Si son caballers y tenen pundonor, desseguida posan mà á la cartera y cambian la targeta. Lo qual vol dir:—Jo visch á tal carrer, número quants y estich á las sévas ordres. Envihi 'ls padrins, y que aquests decideixin la forma en que anirém á rompre'ns l' ànima.

Ja sé que no sempre que s' efectúa un cambi de targetas entre personas que s' enfadan, arriba la sanch al riu: ja sé que algunas vegadas en lloch de las espasas funcionan los ganivets de taula y las forquillas, sustituhint al espatech de las pistolas el que produheixen las ampollas de xampany al saltar los taps... pero, no importa, lo mer cambi de targetas en aquestas circunstancias, es un acte d' enemistat... constituheix una verdadera provocació.

Donchs bé: ¿no podría interpretarse de igual manera l' cambi de targetas que s' efectúa á principis d' any?

Per mes que 'ls que las envian y 'ls que las reben se professin amistat, ó quan menos sigan coneguts, cal no olvidar que la vida es una lluyta, un combat, un desafio y que tothom se baralla per l' existencia y per la fortuna, anant lo mon com vulgarment se diu, á l' aranya estira-cabells.

Vels'hi aquí lo gran equivoche á que pot donar lloch una costum filla de la galanteria y del esperit de imitació.

Ab l' envió de la targeta á qualsevol persona li desitjem un bon principi d' any.

Pero no podém evitar recordarli també que té un any mes, lo qual, per molts que de aixó s' preocupan no resulta certament gens agradable.

—¿Cóm passa l' temps!... Sembla qu' era ahir que las targetas de cap d' any vingueren á dirme: «Ja 'n tens xeixanta» y ara compareixen puntuals é impertinents á manifestarme: «¡xeixanta un!»

A certa edat l' home es com un reo condemnat á mort qu' entra en capella: las horas de vida que li quedan se contan per anys, y aquestas anys van volant tant mes lleugers, quant mes pesat se torna l' cos que ha de aguantarlos.

¿A qué ve, donchs, afegir al feix lo pes no tant insignificant com sembla de una targeta recordatoria?

Aquest any la moda ha trobat un enemich acérrim en l' actual administrador de correus, disposant que las targetas sigan entregadas á mà en la mateixa administració.

Ignoro si ha cap lley ó reglament ó disposició superior que l' autorisi pera procedir de tal conformitat; pero tant se val: qui cobra, mana; aquesta es l' única lley espanyola que no claudica may.

Los amichs de quedar bé ab amichs y coneguts, sense gastarse en sellos una suma molt considerable, se 'n anavan á Gracia, á Sans ó á qualsevol dels pobles vehins, y allí franquejavan las sévas targetas per la tarifa de impresos, ó siga enganxant á cada sobre un quart de céntim. Aixó avuy ja no será possible, per quant á las carterias de alrederors de Barcelona li demanarán de ahont es vehi, y en cas de dupte li farán acreditar aquesta circunstancia, per medi de la presentació de la cédula.

Y gracias que á l' Administrador de correus no se li haja ocorregut exigir ademés un certificat del alcalde de barri ó bé un testimoni notarial extés en deguda forma ab intervenció de dos vehins honrats del poble, desde l' qual pretenga ferse l' expedició de las targetas.

D' aquesta manera queda salvada l' anomalia de que una targeta enviada pel corréu desde un extrém al altre de la Península, per exemple, desde Cádiz á Barcelona, costi no mes que un quart de céntim, mentres qu' enviada al interior de la mateixa població ne costi cinch.

Lo gobernador de la Provincia ha prohibit las travessas qu' en proporcions cada dia creixents venían fentse en lo Frontón.

Lo joch de pilota s' havia convertit en una verdadera timba. Allá s' hi anava mes que á admirar la destresa dels pelotaires, á perdre y á guanyar diners com en un garito.

Y l' autoritat feya 'ls ulls grossos, á pesar de que la cátedra durant tota la partida atronava l' ayre ab lo seu crit sempitern de

—Tants á quants pels blancs... Tants á quants pels blaus.

Vingué, per ff, una partida empenyada... la de Sant Esteve. Los jugadors s' havian igualat en lo tanto 49: l' emoció dels que tenian apostas pendants era immensa. Un tanto anava á decidir qui s' menjaria la poma y tothom estava de peu dret, seguint ab interés lo vol de la pilota.

Y para colmo de desdichas... res, que l' tanto resolutori sigui brut, discutible. Lo marcador indicá que havian guanyat los uns; pero l' jurat decidí que havian sigut los altres.

De aquí sobrevingueren disgustos, reclamacions, escándol...

Y l' autoritat, llavors, digué:

GRAN TEATRO DEL LICEO.

LA DARCLÉE

Distingida, seductora,
ulls d'àngel, veu de sirena;
es la *diva* mes il·lustre
que avuy trepitja la escena.

—S'ha acabat el bròquil: en lo
successiu no 's juga mes.

Qualsevol diria en vista de això que lo
que las lleys prohibeixen no es lo joch,
sino 'ls alborots que ab motiu del joch po-
den sobrevenir.

Pero 'l cas de igualarse una partida à 49
tantos, raras vegadas se presenta, y me-
nos encare ab la circumstancia especial de

que 'l tanto 50, ó 'l definitiu, resulti poch net,
donant lloch à tan empenyadas discussions.

De manera que l' autoritat lo que havia de ha-
ver prohibit desde bon principi era que l' *sport*
vasco-navarro sigués un joch de mes ó menos ven-
tatja, ja que dona lloch à que puga suposarse que
algú pot treure'n partit jugant com vulgarment
se diu *à la gana pierde*.

«O—com diuhen los castellans—se tira la cuer-
da para todos ó no se tira para ninguno.» O 's per-
met lo joch per tot arreu ó no 's tolera en lloch,
ni en los Frontons, ni en los Hipódromos. Res vol
dir pel cas, que sigan las cartas ó las pilotas las
que serveixin per trasbalsar los diners de unas à
altras butxacas: lo resultat es lo mateix: la immo-
ralitat es igual.

Ara falta veure no mes si l' afició al joch de pi-
lota será igual ab travessas ó sense travessas: si 'l
celebrat *sport* té 'ls mateixos atractius *per se* ó *per*
accidens: en una paraula, si al *Frontón* s' hi va
per recrearse honestament, ó per liquidar dife-
rencias.

Un quènto per acabar.

Era un pagès de tant mal geni, y tenia una do-
na tan tossuda, que un dia de un cop d' estaca li
va rompre un bras.

Lo metje va encarregar-se de curarli y ho va fer
magníficament.

—¿Quán li haig de donar?—digué 'l pagès.

—Deu duros—respongué 'l doctor.

Anà 'l pagès à buscarlos, y entregà al metje un
bitllet de vint. Y quan lo doctor se disposava à
tornarli 'l cambi, digué 'l pagès mirant à la seva
dona, que presenciava la escena:

—No cal, senyor doctor: guardils pel dia que li
trenqui 'l altre.

P. DEL O.

AFIRMACIO

¡Benhaja mon bé!
l' amor que en mi trobas,
no es frágil intent
ni promesas solas;
¡benhaja mon bé!
l' amor que 'l cor cova,
jes pur com un Deu
é inmens com sas obras!

DOLORS RIERA BATLLE.

VIDA NOVA

Som al 31 de Desembre de 1894, l'últim dia del any.

En Baldomero, los colzers sobre la taula y 'l cap entre las mans, fa exámen d' aixó que 'n diuhen *conciencia* y passa balans d' alló que 'ls que 'n tenen ne diuhen *caixa*.

—Aquesta vida no pot anar. Salut, zero; tranquil·tat; zero; diners, zero.... Es dir, menos que zero, perquè crech qu' encara estich debent alguna cosa.... Si no mudo de conducta, 'l meu porvenir ha de ser més negre que aixó....

Y al dir *aixó*, dirigeix una melancòlica mirada al interior del tinter que té al davant.

—Nada—prosegueix en Baldomero, com qui adopta una resolució definitiva—any nou, vida nova. No fumaré, no aniré al café, no m' acostaré al teatro, no jugaré, no escoltaré á ningú que 'm digui *guapo* ni *adiós*, *moreno*.... Y fentho aixís, treballant y economisant, al cap de dotze mesos....

S' alza, 's frega las mans ab íntima satisfacció, y començantse á despullar per ficar-se al llit, exclama ab la mateixa actitud de Napoleón davant de las piràmides:

—Estich irrevocablement decidit! Any nou, vida nova. ¡Abur, mil vuyt cents noranta quatre! ¡Hasta l' any que ve!

Aixeca la roba del llit, s' hi fica, s' estira, després s' arronsa... y 's disposa á dormir repetint entre dents:

—¡Any nou, vida nova!... ¡vida nova!... ¡novo!...

En Baldomero acluca 'ls ulls, conta las dotze que ensa un campanar vehí y al cap de deu minuts s' adorm, despedint uns esbufechs especials, qu' ell ne diu «respirar fort» y les demés personas *rencar*.

L' endemà, primer de Janer, á las nou del dematí en Baldomero surt de casa.

¡Quin sol mes maco! Cabalment lo dia es fret y ha de donar gust passejarse per la Gran-via.

Maquinalment—ressabis del any passat!—comensa á palpar-se la butxaca de la esquerra, y se 'n treu un cigarro; fica la mà en la de la dreta y agafa una capsa de mistos; se posa 'l puro á la boca, rasca la cerilla, l' encén y....

—¡Té!—exclama rihent ab una sinceritat extraordinaria—¡ja fumo! Y aixó que havia dit que aquest any... La veritat es que... ¿d' aquí precisament ha de venir la cosa?—

Pipant, caminant y prenent lo sol—una de las pocas cosas que 's poden pendre gratis—en Baldomero 's topa ab un amich.

—¡Hola!... No t' havia vist desde l' any passat!

—Ni jo!... ¿Que no aném á fer quatre caramboles?...

—¿Vols dir?... ¡Ab aquest temps tao....

—Es lo temps millor: res fa passar tan bé 'l fret com lo billar....

Y en Baldomero, á pesar dels seus propòsits, juga. No solament juga, sino que pert y ha de pagar la casa.. y un' absenta per ell y pel seu company.

Després de dinar se llensa al carrer. Baixant la escala s' ha refermat mentalment los propòsits del día anterior....

—Hi ha que cambiar de vida!... ¡S' ha d' economisar!....

Y quan per centésima vegada va repetir-se aquestas redentoras paraulas, s' adona de que l' abocador li está omplint la tassa.

—¡Caramba!—pensa en Baldomero, mossegant-se 'ls llabis per no riure:—inadvertidament m' hi ficat al café com cada tarde.... ¡Lo qu' es la rutina!....

Encen, també inadvertidament, un altre ciga-

LO NADAL A MONTANYA

Anant á la missa del gall.

rró; apura á petites glopadas la tassa de café—ó alló que de café porta 'l nom—y després de pagar, s' alsa y 's posa á caminar á la ventura.

—¿Qué fan á n' aquest teatro?... Lo mamarraixó es *llamatiu*.... ¿Vols t' hi jugar qu' es una funció bonica y entretinguda?... ¡Qué diable! Sent comensament d' any, be pot un hom descarrillar una mica.... Entrem'hi.... ¡Total per dos rals.... ó quatre ó sis, si prenh butaca!....—

Cada intermedi encén un puro: l' obra té sis actes.

A dos quarts de vuyt se 'n torna á casa ab un cap com uns tres quartans y unas ganas de distreures irresistibles.

¿Qué farém després de sopar?

Al café no hi tornaria, perque haventhi anat á la tarde.... ¡pero, si aquest estofat sembla que s' ha quedat á la mitat del camí, com si demanés quart y ajuda á la tassa acostumada, per tirar avall!....

¡Fora quèntos!.... Potser si qu' en un vespre tan senyalat s' han d' anar á mirar mesquinesas d' un ral més ó menos....

En Baldomero va al café. Al surtirne, no atrevintse á tornar al teatro, perque.... vaja, perque ja es tart per anarhi, tira Rambla avall, pren vistas, veu caras conegudas, dupla.... y....

A quarts de tres de la matinada, mort de son y de fret, puja la escala de casa seva.

Cap nit havia empleat tan rato per arribar á aquell quart pis. Las camas li fan figa, la llengua se li enganxa al paladar: se palpa la butxaca; ni un puro: 's mira 'l portamonedas; ni un centim: sacseja la capsa; ni un misto....

—¡Be!—murmura, ficant traballósament la clau á la porta del pis—per un any mes ó menos, no vindrá d' aquí.... Pero lo qu' es l' any que ve.... ¡llavors sí, vida nova, vida noval!....

Y en Baldomero cau materialment sobre 'l llit, convensut de que l' any noranta sis aixó de la *vida nova* anirà definitivament de veras....

A. MARCH.

RECEPTE PER SER POETA

SONET

Si pretens d' Helicó saltar la valla y vols tení al saltar molt bona estrella no menjis de algún temps carn ni escudella que 'l poeta, es sabut, magre la balla.

No portis en la bossa ni una malla dú tarot pero fet una tabella, la livita esquinsada de la aixella y las calsas un xich curtas de talla.

En fi presentat brut com una guilla més sech y escarransit qu' una branilla ta mirada ha de ser lánquida y folla sofreix bèn resignat qualsevol pulla y segur que 'l Parnás de gust trontolla y aumentas dels poetes la patrulla.

P. TALLADAS.

LO MILLOR D' ESPANYA (per J. Llovera).

—¿Volen dir que aquí lo mes dols es lo turró?

PEDRAS

¿Que no llegeixen las noticias que de tant en tant publican los diaris, referents als acorts presos pel municipi?

Alló es una *pedregada* contínua.

«Cent mil pessetas per empedrar la plasseta de Milans.»

«Deu mil duros per la pedra del carrer de las Moscas.»

«Un milió de rals pel empedrat d' un bossí del carrer de las Cabras.»

Se veu que l' Ajuntament no 's posa may cap pedra al fetje; pero en las sévas notas de gastos!.... Es la corporació més *petrificada* que s' ha vist al món.

La lley crech que ho díu:

«Los ayuntamientos son cuerpos administrativos....»

Pero als barceloníns, la dolorosa experiencia ens diu un' altra cosa:

«Los ajuntaments son corporacions *empedradoras*.»

Lo qu' es lo nostre, no 's cuyda de res més.

Es dir.... ¡se 'n cuyda!.... Parlém á pams.... ó á metros quadrats, ja que 's tracta de pedra.

Las subastas s' anuncian; los plechs de condicions se publican, las pedras s' anomenan, los milers de pessetas se pagan.... pero los empedrats no 's veuen en lloch.

L' AJUNTAMENT, A BARCELONA

—Aquí tens lo que 't regalan
las diversas comissions...

¡Ves si tens prou tragaderas
per menjarte aquests turrons.

Es un fenómeno que si no 'ns costés excessivament car, seria d' alló més divertit.

L' historia es sempre la mateixa.

¿Empedrem lo carrer A?...—Empedremlo.

¿Quánt costará?...—Una borratxada de diners: aquí, sobre tot tractantse d' empedrats, tot resulta caríssim.

Pero, no importa; empedrem lo carrer A.

Vingan brigadas; vingan carretadas de pedra dura; vinga interceptar la via pública una senmana, dugas, tres, quatre, segons l' humor del contractista ó la patxorra dels empedradores....

¿Ja está?—Si senyors. A pesar de la calma, a pesar de las pocas ganas d' acabarlo, l' empedrat queda llest.

La comissió municipal corresponent l' inspecciona.—No hi ha res que dir: treball solit, ben sentat, pulit, inmillorable.... Ajuntament, ja pots pagar-lo.

Lo contractista s' embutxaca las centas mil pesetas convingudas.

Lo públich comensa a passar pel carrer.

L' endemà s' enfonzan dugas pedras.

Al día següent se 'n decantan quatre.

Y als vuyt dias justos ja podem plegar: lo nou empedrat no serveix.

¿Aquella pedra dura? S' ha tornat pa de figa.

¿Aquella pulidés de treball? S' ha convertit en es-cletxas. ¿Aquella solidés de fonaments? Allí lo únich solit y fonamental es la picossada que l' empedrador ha cobrat de la caixa del municipi.

Aixó sí: dos mesos més tart, los periódichs, com si fos un eco d' una cansó antiga, tornan a repetir ab la major frescura:

«El Ayuntamiento ha acordado subastar el empedrado de la calle A, por la cantidad de tantascientas mil pesetas...»

¿La calle A?... Aquell mateix carrer que van fer empedrar l' altre dia....

¿Y vingan pedras y milions... y viva la Pepa!

Aquesta es la veritat.

Podrà ser que Barcelona sigui una ciutat mal empedrada.

Pero ningú es capàs de negar que no n' hi ha cap més al món que 's gastí tants diners en pedra.

MATÍAS BONAFÉ.

A...

Per simpática y boni
sé que 't rondeja un tano
fingit que per tú 's trasto
y de darrera 't criti

Com que jo 't vull bé, nine
ma conciencia fora ingra
si no 't parlés clá y en pla
d' eix Tenorio d' escale

Es un tipo estafala
jugadó, amich del tibe
gandul, escás de crite
y á mes de tot ordina

Per lo tant, mon parer, ne
es: que si paraula 't do
ans que volgué á eix poca pe
cásat ab lo noy de To

SANCH DE CARGOL.

EN LO CONTINENTAL

CROQUIS BARCELONÍ

Una de las muchas escenas de la vida felis, que crida mes l' atenció del observador sentat á la tau-

la de un café, es sens dupte aquella que 'ns presentan dos amigas solas entauladas, sobre tot sent guapas y salameras.

Quan los plátanos de la Rambla están engebrats y fa fret, las dos amigas vestidas á la *dernière* portan pera abrigarse una serp de pell. Entren á las dotze de la nit, demanant un sopar que remullan ab xampany y la atmósfera calenta del café radiant de illuminació pinta las sevas galdas de vermell.

Tot menjant y bevent, la una llegeix una carta que escolta l' altra ab gran interés. Y l' observador curiós compadeix al autor, perque en aquells llabis coralins s' hi dibuixa una rialleta mes maliciosa que dolsa. Llegida la carta l' una y l' altra parlan baixet, produhint un murmureig de veu molt fina, interrompuda sovint per alguna picaresca rialla que procuran contenir. Als postres aumentan las confidencias, y l' observador intrigat, sentat á la taula vehina sembla impacient. Potser projecta l' infelís de juntar al seu los cuberts de aquellas dos amigas, que molt indiferents li fan conèixer que trobantse ellas dos solas no necessitan á ningú mes.

R. DE S.

Ha transcorregut la senmana sense grans novedades.

La festa de Ignocents va celebrarse en casi tots los teatros: al *Principal*, sent l' héroe d' ella en Manso; á *Romea*, ahont lo programa, ab tot y ser tan variat no ha tornat á repetir-se; al *Tivoli*, á *Novedats* al *Eldorado*. En aquest últim en Cerbon fins va parlar en catalá, y algunas de las bromas que varen ferse tingueren de repetir-se en los dias successius.

Fora de aixó la major part dels teatros continuan explotant las obras últimament estrenadas ab mes éxit. Prescindint del *Tivoli* que acut encare á *Los sobrinos del Capitán Grant* y á la titulada *De la Terra al Sol*, la companyia del *Principal* demostra que l' aixerida comedia *Servicio obligatorio* es una mina de riallas y *Novedats* ab *La gran Reforma* del popular Gumá, cada dia mes aplaudida y celebrada, ha contat per plens la majoria de las representacions.

La novetat de la senmana la trobem en lo Gran Teatro del Liceo, ahont l' últim dissapte se va estrenar.

MANON LESCAUT

Opera del Mestre Massenet

Pera ferse càrrech del mérit verdader de aquesta producció se necessita despendres en absolut de tota preferencia de gust ó escola, y comensar per compendre dos cosas:

Primera: la naturalesa del llibre, ó siga la famosa novela del abat Prevost, en que 's basa l' assumpto de l' ópera.

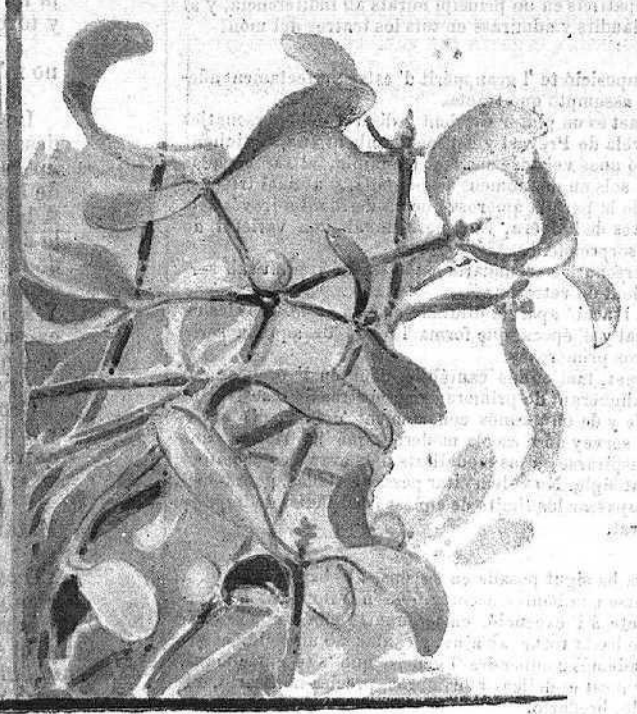
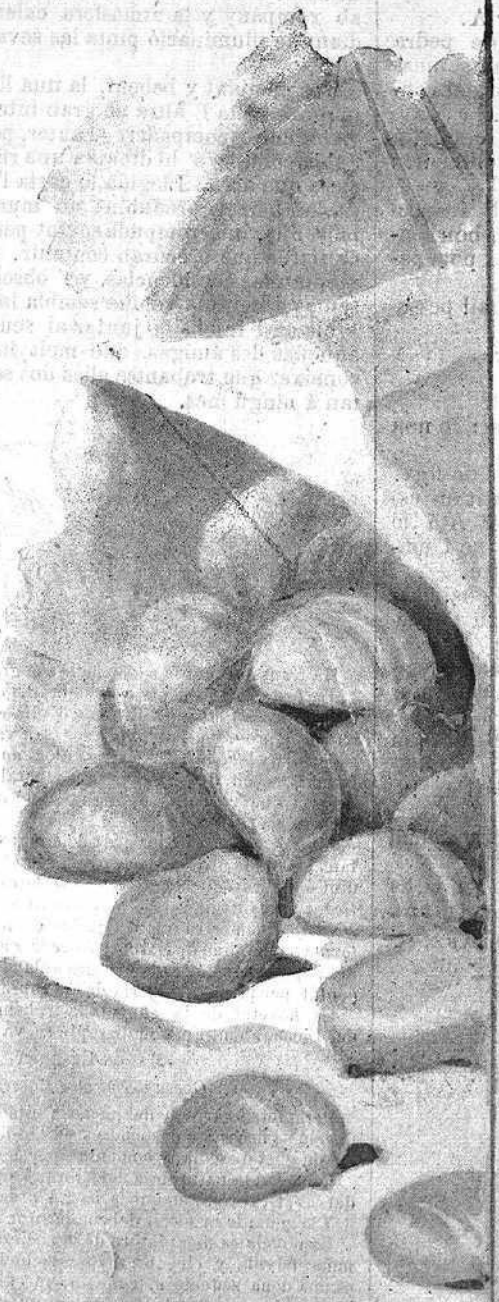
Y segona: lo propósit del compositor Massenet.

La novela es una pintura de la societat francesa corrompuda, frívula y elegant del temps de la Regencia. Manon es una dona seductora, coqueta, que algunas vegadas sent la passió amorosa sols per excepció y que sempre s' entrega als goigs y plahers del amor. De Grioux, lo seu enamorat, es un carácter débil, entregat en cos y ánima á las seduccions de aquella sirena, fins acabar per acanallarse.

Massenet s' apoderá de aquest assumpto pera pintar ab los magníchs colors de la séva paleta musical á mes del carácter dels personatjes, los refinaments sensuales de una época sumament caracteristica.

Qui haja llegit la novela, qui tinga algún coneixement del modo de ser de aquella societat, entrará en l' obra musical desde 'l primer moment. En cambi, qui vaja al teatro, sense la deguda preparació—y en aquest cas se troba per lo vist la inmensa majoria del nostre públich—no podrà capir tot d' una l' mérit real de l' ópera, ab tot y ser aquest verdaderament extraordinari.

CAP D' ANY (per T. Sala).

A aixó 's deu—vull creure—la fredor ab que ha sigut acullida. Deixant apart lo duo del acte tercer que per la seva intensitat dramática, va aixecar al públich, y alguna que altra pessa solta, com la gavota del primer quadro del mateix acte, lo restant no va entrar, á lo menos el primer dia. Pero entrarà, n' estém segurs.

Basta recordar lo que ha succehit ab *Mignon*, ab *Carmen*, y ab altres produccions de mitj caràcter. Los paladars estragats no comprenen demoment, certas delicadesas. Hi ha qui sentint un fragment primorós, de caràcter popular, quan espera un esclat, diu:—Vaja, sarsuela pura!...

Pero després, ab la costum, vé'l paladeig, y á forsa de paladejar lo qu' es fi y delicat, acaba pera trobars'hi'l gust. L' autor de *Manon* no será menos que alguns dels seus compatricis en un principi mirats ab indiferencia, y al últim aplaudits y admirats en tots los teatros del món.

* *

La composició te'l gran mérit d'estar perfectament adequada al assumpto que tracta.

Massenet es un pintor excelent y discret dels personatjes de la novela de Prevost y del medi ambient en que viuen. La passió unas vegades suau y tranquila, altrás vegades versatil, sols en un moment desbordada, y al final trista y trágica de la parella amorosa que vá desfilant á través dels cinch actes de l' ópera, está descrita ab una varietat de matisos sorprendent.

Los personatjes secundaris están també tractats ab verdader talent de retratista.

Y tota l' acció apareix diluïda en una atmósfera rica de color local y d' época, que forma'l fondo de aquella serie de quadros primorosos.

Massenet, tant en los cantábils, com en l' orquestració rica y exhuberant de primors dona mostres de maestría insuperable y de un pasmós coneixement dels medis artístichs, al servey de l' escola moderna, que no renega, ans bé sab inspirarse en las modalitats dels grans compositors del passat sigle. No volem citar pessas aisladas, puig temeríam traspasar los límits de aquest breu judici de impresió general.

* *

L' obra ha sigut posada en escena ab bastant esmero, estrenantse una bonica decoració de 'n Vilumara.

Respecte á l' execució, en conjunt l' hem trobada deficient. No basta tocar ab ajust y cantar ab afinació: es necessari además compendre'l género que 's té entre mans, y quan aquest es delicat y primorós, precisa matisarlo, afiligranarlo, brodarlo.

Si tots los artistas s' haguessen portat com la Darclee sols elogis tindriam per ells. La famosa diva s' apodera desde un principi del paper de protagonista, y'l viu. Imposible identificarse millor ab un personatge. La seva execució, com á cantant y com á artista, resulta una maravella. Ella se'n va portar los aplausos del públich.

Molt bé la secunda'l barítono Astillero en lo paper de soldat rufianesch.

Lo tenor Masin, dotat de una corda aguda inmillorable, detalla poch y brillanta menos. No duptém qu' en altrás óperas mes trilladas alcansará una acullida mes calurosa de la que va obtenir en la *Manon*.

Lo baix Sr. Tó va portarse bé.

Los coros encare que visiblement obligats á suportar un treball superior á las sevas forsas, hi posaren tots los cinch sentits, y en lo mateix cas se troba l' orquesta, dirigida pel mestre Spetrino. Tal vegada l' obra necessitava alguns ensaigs mes, que se supliran en las sucesivas representacions.

* *

Y per terminar, un aplauso calurós á l' empresa, que desafiando rutinarias preocupacions, s' esmera en donarnos á conèixer tan bonas obras.

N. N. N.

CARA Y CREU

Ara que no sé que fé
ab poch mots 'ls contaré
perque 'm plau y perque no
la ciutat de Mataró.

Entre dia 'ls jorns de feyna
sembla un mon abandonat.

Si 'n treyeu los poch gomosos;
algún pobret esgarrat,
un gat que altre; quatre gossos
y algún ministre de Deu,
ni per carrers ni per plassas
bellugars res mes veuréu.

Al mitj dia qu' es á l' hora
que 's nota mes moviment
que juguín á qui mes corre
tots plegats sembla talment;
resultant de aquestas pressas
que al temps de fé un estornut
ja no 's veu passar un alma
y torna á sé un mon perdut.

Per aixó
no m' agrada Mataró.

Lo diumenge ja varia
desde'l demati á la nit
ab garbo tothom rumbeja
de las festas lo vestit.

A la tarde un hom s' encanta
lo desfile contemplant
de las ninfas que s' hi crian
capassas d' encendre un sant.
Y á balladas hont s' aplega
cap al tart tot lo jovent
fins n' hi ha de tant gosarhi
per pèdrehi l' enteniment.

Com no 's permet tar carbassa
y á qui 'n dona un cop se'l treu,
entre tantas flors hermosas
alsa: trihéu y remenéu!

Per xó sol
Mataró m' agrada molt.

Tocant un altre registre
cambia tot lo decorat
y 's veu clar com dins las fábricas
s' hi embruta lo vehinat,
si entre donas algo passa
com no contan may lo just
á la pobra que li toca
la empastifan qu' es un gust.

La justicia en eixas cosas
no hi deu tenir dret d' acció,
perque per més que 's deshonrin
may cap n' entra á la presó,
y en cambi per tonterias
que no tenen cap sentit
et cargolan cada multa
que 't deixan pel mitj partit

Per aixó
no m' agrada Mataró.

Sort qu' en aquest mon re hi falta
y tot queda compensat
pels joves aquella terra
es lo cel qu' hem somniat
Si hi han fadrinetas guapas,
casadas hi han també
que encar que'l temps aprofitin
se conservan molt rebé.

Com per tot son molt variables,
y presumen á més dir,
y s' escoltan los piropos,
y somrihent á desdir.
Y com allá en majoria
lo marits son molt bons jans...
Un s' hi dona una vidassa
que pot fé enveja als sultans.

Vetaquí
perque 'm plau Mataró á mf.

F. PONS.

A tots los lectors de *La Esquella de la Torratxa*, desitjem un fells any nou.

Sí en la nostra ma estigués proporcionals'hi, esligan segurs que no vacilariam un instant, encare que per conseguirho sigués precs imposarnos los majors sacrificis.

Fa molt temps que 'ns coneixém:
per lo tant celebrarém
que 'ls que junts lo comensém
ab felicitat poguém
junts acabar-lo.

A la Casa gran s'han aprobat los comptes de l'escala de honor, del vestibul de honor, de las galeries de honor....

En total, tot aquest honor ascendeix a la frioleira de 321,634 pessetonas.

Sent d'advertir que ni está acabada l'escala, ni está terminat lo vestibul, ni las galeries han quedat encare del tot llestas.

Diguém, donchs, ab aquell célebre alcalde:

—L' honor de Barcelona está compromés.

—Y tant compromés com está!.... L' honor y la butxaca.

L'escena a Segovia l'dia de l'extracció de la loteria.

Un pagés de un dels pobles dels voltants aná a la capital a vendre un porch, parlant ab perdó. Al arribarhi senti cridar la llista dels números premiats, la mirá y vejé que havia tret quatre mil duros.

L'alegría que rebé signé tan gran, que no tenint a má ningú mes que 'l porch ab qui exhalarla, s'abrassá ab ell y l'omplí de petons.

Y desistint de l'idea de vendre'l, se'n torná ab ell al poble, dihentli—T'has salvat.

Y a cada punt li tocava 'l coll, afegint: —*Aquí nadie moja.*

L'únich comentari que se m'ocorre, per realzar aquest quadret de género, es lo següent:

—Vels'hi aquí un porch que pot ben dir que ha tret la rifa.

Un aficionat al pelotarisme, qu'en lo queva de temporada porta perdudas sumas considerables, aplaudia la prohibició de las travessas dictada pel governador de la provincia, dihent:

—Ha fet molt bé.

—Pero tú dius aixó?—van preguntarli—tú que sempre has apostat?

—Sí, senyor, y ho dich porque trobo que 'i perdre es molt immoral.

Llegeixo en *La Opinión*:

Según un colega ha desaparecido de esta ciudad, después de haver cometido varias estafas, una conocida persona que habia ejercido el cargo de concejal en nuestro Ayuntamiento, habiendo sido procesado a causa de los chanchullos descu-

biertos durante la época de las fiestas del Centenario de Colón.

»Ignórase donde ha sentado sus reales tan digna personalidad.»

Sense cap mica de gloria
y de una manera trista,
acaba sempre la historia
de qualsevol sarañista.

S'han reunit a París los directors de las compayias dels ferrocarrils del Nort, Madrid, Zaragoza y Alicant y Tarragona a Barcelona y Fransa al objecte de arbitrar un arreglo y desistir de la competencia que 't feyan.

»Reunió de rabadáns? ¡Pobre moltó!

Y qui diu pobre moltó, diu pobre públich.

En lo successiu las sessions del Ajuntament se celebrarán en lo saló del Consistori nou.

Diu un periódich que l'arquitecto municipal estudia la manera de que aquest saló tinga las condiciones acústicas de que en l'actualitat careix.

Es una llástima que l'arquitecto 's prengui aquesta pena.

Perque en las sessions del Ajuntament solen aprobarse certs dictámens, qu' es millor que ningú se'n enteri, y per aquests cassos un saló sort vé de perilla.

Los que han anat al Fronton després de la prohibició de las travessas, aseguran que las partidas s'efectuan ara en mitj de un silenci sepulcral.

Sembla que l'empresa té pensat plantar dintre de la cancha una fila de xipressos, al objecte de completar lo carácter funerari de aquell local.

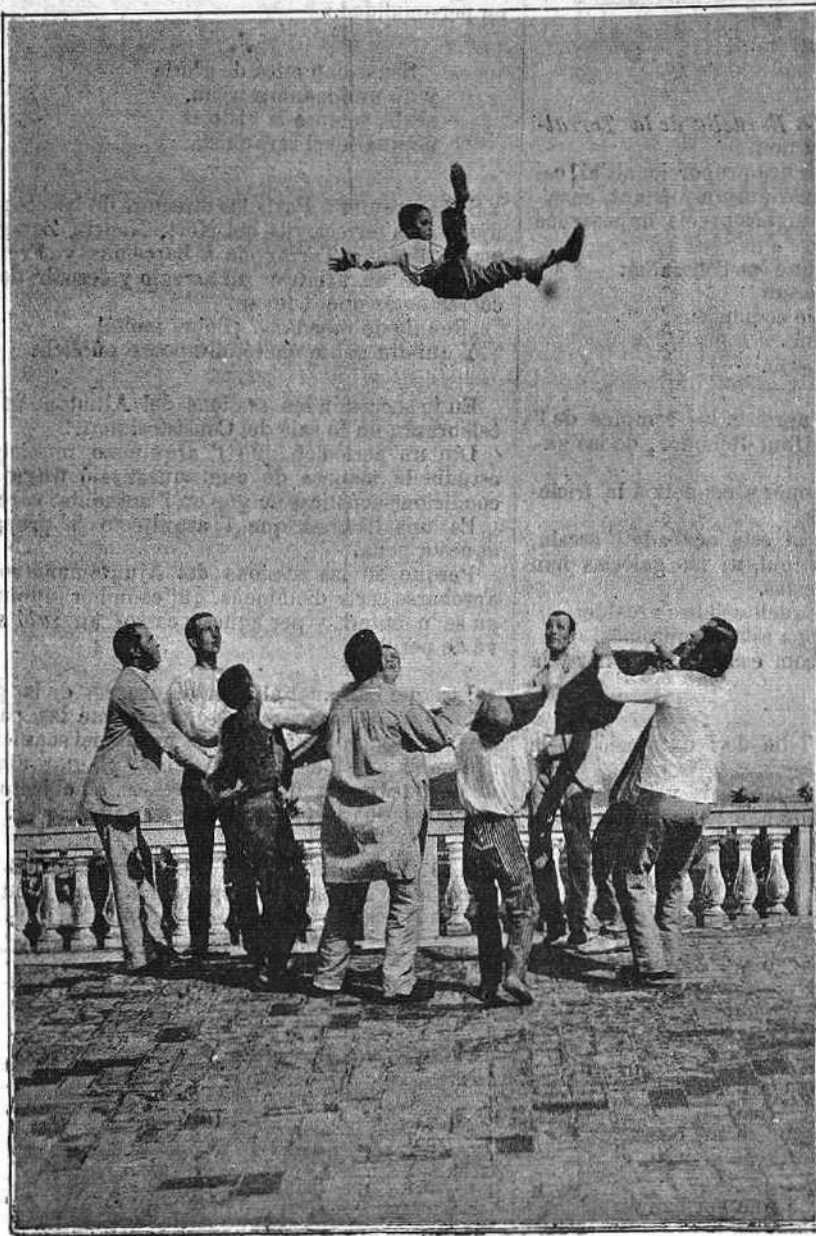
A D. Victor Balaguer y a D. Gaspar Núñez de Arce 'ls hi ha sigut concedida la gran creu de Carlos III.

UN AUCELLAYRE (per J. Llovera).

—Ja se 'ls poden mirar. Donan lo do de pit, son puntuals al ensaig y may faltan a la contracta.

L' ART CATALÀ A LONDRES

Certàmen del periòdic il·lustrat *The Graphic*; 1894.

INSTANTÀNEA, del Marqués d' Alfarràs.

Fotografia, que entre 15,000 treballs que hi concorregueren, obtingué un dels dos premis extraordinaris.

Un dupte se m' ocorre: tant D. Gaspar com don Victor seran millors poetes ab la creu de lo que han sigut avants de tenirla?

¡Ay, que á pesar meu no puch desconèixer una gran veritat estètica!...

¡Y es que ahont las creus están millor es sobre las sepulturas.

La gran instal·lació dels lleons del Parch vá sent objecte continuament de nous adornos, que converteixen aquell local en un dels sitis mes hermosos del Parch.

Allá mosaics, faiences y bronzes.

Allá conducció d' aygua y de gas.

¡Lleons més ben tractats, instalats ab mes luxo, mimats ab més carinyo, no 's trobarán en cap mes ciutat del mon.¡

¡Quánts pobres que no sabén ahont darla, al veure las atencions de que son objecte aquellas bestiolas, exclaman:—Lo dia que torni á naixe, 'm faig lleó del Ajuntament!

**

Ara no més falta, que durant l' hivern se coloquin unas grans vidrieras davant de las gabias, y uns caloriferos á dintre, per evitar que aquells preciosos exemplars se costipin.

A la primavera tots los dematins, al despertar-se, será precis que cada lleó 's trobi ab un ram fet ab las millors flors del Parch.

Y durant los rigors del estiu, y sobre tot quan los reys del Parch fessin la mitj-diada, no estará de més que s' estableixi un servey de municipals, que per rigorós torn, y caminant de puntetas, vajan á ventarlos las moscas.

Las cosas á ferias bé ó no ferlas.

Com veurán los nostres lectors, comensém en aquest número la publicació d' una serie de dibuixos, reproducció exacta de *Las modas del siglo XIX*.

Copiats tots ells de figurins autèntics de las modas de París y sent casi sempre 'ls trajos espanyols un reflexo dels estils francesos, los lectors de LA

ESQUELLA, repassant aquesta colecció, podrán formar-se una idea de las capritxosas vicissituds sufridas pel trajo femení durant la present centuria.

Encare que l' punt de partida es l' any 1794, com del siglo passat no més n' abraça set anys, titulém la colecció *Las modas del siglo XIX*, perque en rigor la serie de figurins que avuy inaugurém, es la completa historia gráfica de la indumentaria femenina del siglo de la electricitat y dels velocípedos.

En vigíllies de Nadal, l' arcalde de Málaga vá

convocar als guardias municipals del Ajuntament.

Tots ells deyan lo mateix:

—L' Alcalde s' ha compadit de nosaltres: l' arcalde desitja que passém alegrement la festa de Nadal... Si 'ns crida es per satisfernos alguna de las moltas pagas atrassadas que se 'ns deuen.

Y tots ells pensavan ab el gall, ab 'ls turróns, ab el ví ranci.

Quan los tingué reunits l' arcalde 'ls dirigi un discurs eloqüent, essencialment malaguenyo.

L' arcalde en sustancia vá dirlos:

«En vigillias de Nadal crech del meu deber recomenarvos que no féu excessos. La sobrietat ha de ser sempre 'l distintiu dels dependents del municipi. Tinguéu, donchs, en compte aquesta leal advertencia, y passéu unas felissas festas.»

La majoria dels reunits varen acullir l' eloqüent discurs de aquella paternal autoritat, sino ab grans aplausos, ab formidables badalls.

Beti-Jai, que segons los intérpretes significa *sempre festa*, es lo titol del nou frontó construhit en la Granvia, cantonada al carrer de Entenza.

Corresponent á la galana invitació del propietari D. Pere Puigdevall, varem tení el gust de visitar ab altres companys de professió, el local y dependencias del *Beti-Jai*, que realment ofereix al espectador un agradable cop de vista, y en el que no hi falta res de tot lo concernent al sport vascongat. La cancha medeix 50 metros de llarch per 11 de amplada y 6 de contracancha: está dividida 'n 13 quadros y té una magnífica paret de rebot. Actualment la capacitat del local es de unas 2,000 personas distribuïdas entre las 4 filas de cadiras de cancha, 11 gradas y 22 palcos; pero 'l senyor Puigdevall se proposa aixecar dos pisos mes de palcos y asientos.

Sobre la mateixa cancha varem ser obsequiats los concurrents ab fiambres, dulces, vins y cigarros.

¡Be 'e coneix qu' en el *Beti-Jai* es sempre festa!

¡Y que 'l Sr. Puigdevall y sos empleats son molt festejadors!

Nosaltres els hi desitjem molta festa y molt bonas entradas.

Entre bastidors:

—¿Qué té Adelina? Fà cara d'enfadada.

—Ja ho crech qu' estich enfadada... ¡Y ab motiu!... ¿No sab lo que 'm passa? Qué 'l director em retira 'ls papiers de dama jovel... ¡Figuris!... Després de 40 anys d'estarlos fent!

SOLUCIONS

A LO INSERTAT EN LO ULTIM NUMERO

Cap de las moltas solucions qu' hem rebut son exactas. Pero 'ls que s' hi acostan més son los que suposan que la xarada vol dir:

Ig-no-cen-ta-da.

—Si; las maniobras son una cosa molt bonica... sobre tot pels que no han devenirhi y poden llegirias al diari...

XARADA

1

CARTA TANCADA al ciutadà Ramonet R.

Molt senyor meu... y de casa teva. Després de llegir la xarada publicada avuy fa set días justos en aquesta mateixa secció y en aquest mateix lloch d' aquest mateix periódich, no puch menos que... (t' ho diré *hu vers* perque fassi mes tropa)

ó bé 'l que 'l sopá pagá
es un solemne panarra,
ó be t'ú tens molta barra
d' escriure per un sopá.

Y dispenséme tots dos la mala expressió; ja no hi som ara en aquells temps que per un plat d' escudella sense succh ... y sense pastas, un poeta passava mitj *dos-tres* escribint romansos.

Avuy ja estém mes adelantats; los que escriuen ho fan de franch y encara gracias; per aixó tothom escriu y per aixó anem tan bé y per aixó

el mundo sin cesar navega

por el piélago inmenso... de la pega.

Que ho fes jo aixó de escriure xaradas per un preu més ó menos *apetitos*, santo y bueno; no seria la primera vegada que me las hi fetas pagar; per aixó no falta qui s' haatrevit *tercera-segona*

mes de dos y tres vegadas

que alló del bufá y fé ampollas

per mi es bufá... y fer xaradas.

¿Que si n' hi tret profit? Ja ho crech home, mira, una senyora que estava... d' aquella manera, me 'n va demanar, jo no vaig poder menos que fenni una de petita y ella per paga 'mva *quinta*... una alegria; va nomenarme padri:

Resultant que aquell *desitj*
va costarme en lo bateig
després de diná... un mareig
y dotze duros y mitj.

Va sortirme una mica careta la festa: però tinch la ventatja que ara quan trobo á la tal senyora ab la criatura, que per cert es tan *total* la una com l'altra,

me fan festas á cabassos

y se 'm tiran... als meus brassos.

Lo mateix me passa ab la *dos-quinta* que 'm té promés criarme un fill á mitj preu si li faig una xarada tan grossa com ella.

Y tornant á lo dels amichs que 't pagan un sopar si trobas qui endavini la solució de la teva xarada,

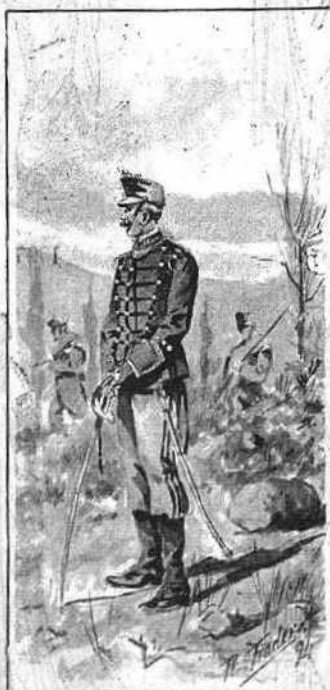
digalshi de part meva per favor que jo tinch tantagana com humor;

y si l' honor me fan de pagarme un sopá ó bé dos ó tres els faré una xarada que may mes desxifrarla podrán.

Perque, y aixó es (un dirho entre nos, jo 'n tinch per vendre d' aquest género; ó millor dit en tinch una màquina que las fa á la mida del meu gust.

Ja cantant las grans bellesas de la *quarta-inversa-tres* com pintant al qui carrega los neulers.

NOSTRES MILITARS

Las modas del siglo XIX

1794

1795

1795

1796

1796

1797

1797

1798

1798

1799

1799

1800

(Véase l'esquellot de la página 12).

LOPEZ-EDITOR, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona.—Correu-Apartat, número 2

¡REYES!!**LIBROS PARA ACUINALDOS****GRAN SURTIDO
DE LIBROS**

PARA

REGALOS

desde 5 céntimos en adelante

OBRAS DE LUJO,con magníficas láminas en negro y colores,
y preciosas encuadernaciones,

AL ALCANCE DE TODAS LAS FORTUNAS

JOCHS Y JOQUINAS

RECORT DE LA INFANTESA

per Eduart Vidal Valenciano

AB UN PROLECH DE F. Miquel y Badia

Un tomo en 8.º 2 pessetas.

MAGNÍFICAS TAPAS AB PLANXAS DAURADAS

PER ENQUADERNAR

La Esquilla de la TorratxaPreu: Pessetas **1.50****Demá dissapte 5 de Janer**

SORTIRÁ NÚMERO EXTRAORDINARI DE

LA CAMPANA DE GRACIA

PRIMER DE L' ANY 1895

8 planas **10 céntims**

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de ditas obras, remitent l' import en llibransas del Giro Mútuo, ó bé, en sellos de franquig al editor López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu franca de port. No responém d' extravíos, no remitent además 3 rals pel certificat. Als corresponsals de la casa se 'ls otorgan rebaixas.

FUGINT DE LA DEGOLLINA

25 DESEMBRE

¿Veig un ganivet?
 ¡A probar si ab aixó no m' atrapan!
 Lo ditxo ja ho diu:
 dels que fugen alguns se 'n escapan.

Y prou. Aprofito aquesta ocasió per saludarte y t' envió al mateix temps un petó y una abraçada pera que la trasmetis a la nena... que 't fassi mes fástich.

Dispensam la mala lletra que hi fet en aquesta carta; vaig molt depressa perquè tinc d' anar a certa banda. Deu te fassi trobá un duro (y a mi un bitllet de cinquenta.)

J. STARAMSA.

Es una lletra primera,
 nota musical la dos,
 una fruyta dos-tercera
 y un arbre fruyter lo tot.

F. R. (A) GRECIA.

TRENCA-CLOSCAS

LOLA RAGUDÉ

ROMA.

Formar ab aquestas llettras lo títul de un drama.

ANTON SOLER.

LOGOGRIFO NUMÉRICH

- 1 2 3 4 5 6 7 8.—Carrer de Barcelona.
 6 6 7 3 4 4 7.—Poble catalá.
 1 7 3 7 6 4.—Carrer de Barcelona.
 2 1 7 8 7.—
 2 6 2 8.—Poble catalá.
 5 6 6.—Part del cos humá.
 2 4.—Animal.
 5.—Vocal.

JOSEPH GARCIA SUARES.

GEROGLIFICH

X

civada
 NA

A

DA

F. CORBELLA V.

Barcelona.—A. López Robert, impresor.—Asalto, 63